

בס"ד, יום ראשון כב' תמוז תש"ע

שם: _____ זמן: _____

מבחן שבועי מסכת עבודה זרה יא – יז (68)

א. (1) אמאי נענש ר' חנינא בן תרדיון, ועל ידי מי נענש, ובאיזה אופן נענש? ואיזה דין חידש בשעת הריגתו, והאם דין זה נאמר בכל גווניו? (2) מי עוד נענשו עם ר' חנינא בן תרדיון, וכיצד נענשו, ומדוע נענשו? (3) מי הציל את בתו של ר' חנינא בן תרדיון, ומדוע הצילה, וכיצד הצילה?

ב. (1) מדוע רדפו אחר ר' מאיר, וכיצד הציל עצמו, ולהיכן ברח, ומדוע? (2) האם שרי ללכת לאיצטדינין ולכרום, ומדוע? (3) האם שרי ללכת לטרטואות וקרקסואות, ומדוע? ומה דין הנושא ונותן שם, ומדוע? (4) מה הקושי בפסוק "אֲשֶׁר לֹא הֵלֵךְ בְּעֵצַת רְשָׁעִים וּבְדַרְכַּי חָטָאִים לֹא עָמַד וּבְמוֹשֵׁב לְצִיִּים לֹא יָשָׁב", וכיצד ביארו הענין? (5) מה נאמר על המתלוצץ?

ג. (1) מה הקושי בפסוק "אֲשֶׁרֵי אִישׁ יָרָא אֶת ה'", ומדוע דווקא אהאי קרא קשיא לן, וכיצד ביארו הענין? ואיך נדרש המשך הפסוק "בְּמִצְוֹתָיו חָפֵץ מְאֹד"? (2) איך נדרש הפסוק "כִּי אִם בְּתוֹרַת ה' חָפְצוּ"? (3) מה היא דרך הלימוד הראויה המבוארת בסוגיין, ומדוע יש ללמוד באופן זה? ומה הם העיצות המבוארות בסוגיין לקנין התורה?

ד. 1) מה דרשו מהפסוק "על פלגי מים"? והאם אף לדין יש לקיים דרשה זו? 2) מי הוא "אשר פריו יתן בעיתו", ומה נאמר עליו? ומה נאמר על מי שאינו מקיים דבר זה, ומדוע? 3) מנין שהעוסק בתורה נכסיו מצליחין? 4) האם שרי ליטול שכר בניית משמשי עבודה זרה או שכר בניית עבודה זרה עצמה, ומדוע? ואיזה דין יש להוכיח מהאי מילתא, ולמאי נפקא מינה האי דינא?

ה. 1) כיצד נדרש הקרא "לא תחנם"? ובמי נוהג קרא זה, ומדוע? והאם שאר הדברים הנזכרים במקרא זה דינם שונה, ומדוע? 2) האם שרי למכור או לתת נבילה לגר או לעכו"ם, ומדוע? והאם נידון זה תליא במקראות שאין להם הכרע, ומדוע? והיכא דגר ועכו"ם באים לפניו, את מי יקדים, ומנין? 3) באיזה אופן כולי עלמא מודו דשרי ליתן מתנה לגוי? ובאיזה אופן כולי עלמא מודו דאסור ליתן לו מתנה? 4) מה היה המעשה עם רשב"ג על גב מעלה בהר הבית, ומה הוכיחו מהאי מעשה?

ו. 1) מה ילפינן מדכתיב "ונשמרת מכל דבר רע", ובאיזה אופן איירי, והאם הוא דרשה גמורה? 2) מה הוא סדר המעלות דר' פנחס בן יאיר, ומה הוא ביאורם של אלו המעלות, והאם יש מאן דפליג אסדרו, ומדוע? 3) באר מה דעת ר' יהודה גבי מכירת מחובר, ואמאי הוצרך לאשמועינן כל הני? 4) באר את ספק הגמ' "בהמה על מנת לשחוט מהו!" וכיצד פשטו?

ז. 1) האם שרי למכור או להשכיר בית לגוי בארץ ישראל, בסוריא, ובחוץ לארץ, ומדוע? 2) ומה הדין באלו האופנים גבי שדה, ומדוע? 3) המשכיר את ביתו, האם הבית חייב במזוזה, ומדוע? 4) מה הוא גדר האיסור של "לא תביא תועבה אל ביתך", והיכן לא נאמר איסור זה, ומדוע?

ח. 1) האם שרי להשכיר מרחץ לכותי או לגוי, ומדוע? והאם בשדה הדין שונה, ומדוע? 2) האם שרי להוריד אריס גוי או ליתן לו בקבלנות בימיו אבלו? 3) גוי שקיבל בקבלנות לבנות בית לישראל, האם שרי לו לבנות אף בשבת, ומדוע? ומה הדין במשכיר לו ריחים?

ט. 1) באר את קושיית הגמ' "אי הכי מאי אריא מפני שנקראת על שמו!" ומה יש להוכיח מהאי קושיא? 2) ישראל וגוי שקיבלו שדה באריסות, כיצד ינהגו לענין שבת, ומדוע? והאם במרחץ או בתנור הדין שונה, ומדוע? 3) ישראל וגוי שקיבלו שדה כדי לנטעה, כיצד ינהגו בפירות שני הערלה, ומדוע? 4) האם שרי להעמיד בהמות בפונדקאות של גויים, ומדוע?

י. 1) מהיכן הקשתה הגמ' אמתניתין ד"אין מעמידין", ומדוע דווקא מהתם, ומאי משני (בעמוד זה), ואמאי לא משני כדמשני אהאי גוונא בפרק קמא? 2) מזה הוא "מוקצה", והאם כשר הוא לקרבן, ומנין, והאם צריך לחוש לבהמת העכו"ם שמא היא "מוקצה"? 3) האם שרי לייחד בהמות נקבות אצל גויות, ומדוע? ומה הדין לייחד גוי עם עוף?

יא. 1) האשה שנכבשה בידי העכו"ם, האם מותרת לבעלה (פרט)? ומה רצו להוכיח מדין זה, והאם יש הכרח להוכחה זו? ומה דין יחוד בלא נכבשה? 2) האם שרי לקנות פרה אדומה מן העכו"ם? באר במה יש לתלות את הנידון! וכיצד ביארו למסקנא? והאם סותר הוא להא דעכו"ם חס על בהמתו?

יב. 1) פרה שנרבעה, האם כשרה לפרה אדומה, ומדוע? 2) המקדיש יוצא דופן לקרבן, מה דינו, ומדוע? והאם בפרה אדומה הדין שונה, ומדוע?
3) האם שרי לקחת מגוי לצורך כלי המקדש ובגדי כהונה, ומדוע? 4) מה היה המעשה עם דמא בן נתינה, והוכח באיזה תקופה היה זה המעשה, ומה רצו להוכיח מהאי מעשה?

יג. 1) כיצד לקחו הפרה אדומה מדמא בן נתינה, ולא חששו לכל החששות שיש בלקיחה מגוי? 2) מה דין הולדות של הפסולין על גבי המזבח, ומדוע? ומה הדין היכא דרק האב נפסל על גבי המזבח? 3) מהיכן הוכיחו חבריהי דר' אליעזר כדבריהם? וכיצד יש לדחות ראיה זו?

יד. 1) "ויקח יתרו חתן משה עולה וזבחים וגו'", מהיכן לקחם יתרו, ומדוע? ובאיזה זמן היה זה המעשה, והאם שאר הדברים המסופרים גבי יתרו גם היו בזמן זה או לאו, ומניין? 2) כיצד היה מותר לקבל את הפרות מאנשי בית שמש? 3) מה היא שיטת ר' יוחנן גבי קבלת קרבן מגוי וגבי העמדה לבהמה בפונדקו? ואליבא דמאן אמר לשיטתו? 4) הקונה בהמה מגוי ואינו יודע אם ביכרה או לאו, כיצד ינהג בולדה (פרט), ומדוע?

בהצלחה!

תשובות למבחן עבודה זרה יח כד

א. (1) ר' חנינא בן תרדיון נענש משום דהגה את השם בפרהסיא, ולרש"י היינו דרש אותו במ"ב אותיות ועשה מה שהוא חפץ, ואף דלהתלמד שרי, מכל מקום היה לו לחוס על כבוד קונו. והתוס' הביאו פירוש שהיה קוראו במילוי אותיותיו כדרך שאר תיבות. ונענש על ידי רומי שתפסוהו מלמד תורה ברבים, וכרכוהו בספר תורה והקיפוהו חבילי זמורות והציתוהו באש. ולא רצה לפתוח פיו כדי שתכנס האש וימות במהרה, משום דאסור לחבול בעצמו. וכתבו התוס', דהיכא דמייסרים אותו לעבור עבירה ויודע שלא יוכל לעמוד ביסורין, שרי לחבול בעצמו.

(2) אף אשתו נענשה עמו ונידונה להריגה, משום דלא מיחתה בו. וכן בתו נענשה לישב בקובה של זונות, משום דפעם אחת שיבחה גדולי רומי בפסיעותיה ודקדקה בהם טפי, ועברה על "כל כבודה בת מלך פנימה".

(3) ר' מאיר הצילה על ידי שאשתו שהיא בתו של ר' חנינא בן תרדיון אמרה לו שזילא לה שאחותה בבית זונות, וכשהוכח לר' מאיר דלא עבדה איסורא, על ידי שביקשה להשמע לו ודחתה אותו, שיחד את השומר שישחררנה ונתן לו מעות אף שיפייס את המלכות, ואף אמר לו דבשעת סכנה יאמר אלקא דמאיר ענני.

ב. (1) כיוון ששומר הקובה גילה דר' מאיר שיחדו שישחרר את בתו של ר' חנינא בן תרדיון, והציל עצמו על ידי שנכנס לבית זונות, ואמר דלא יתכן דר' מאיר הוא. ואיכא דאמרי דעשה עצמו כטועם בישולי עכו"ם, ואיכא דאמרי דאתא אליהו ואידמי להו כזונה וכרכתו לומר שמכירה, ואמרו דעל כרחק לאו ר' מאיר הוא. ור' מאיר בסופו ברח לבבל, ויש אומרים דמשום מעשה זה, ויש אומרים משום מעשה דברוריא אשתו דלא האמינה בהא דנשים דעתן קלות, עד ששלח תלמידו לפתותה ונתרצתה, וכשנדע לה הדבר חנקה עצמה, ומשום הבושה ברח ר' מאיר.

(2) לענין איצטדינין, איכא פלוגתא דתנאי, דאיכא מאן דאסר משום דמושב ליצים הוא, ומבטלו מתורה. ואיכא מאן דשרי משום דפעמים מציל שם ישראל דעומדים ליגח אותו. ולענין כרקום, אם הולך כדי להציל את יהודי העיר שלא יהרגום בני הכרקום, שרי. ובלבד שלא יתחשב עמם, והיינו שלא יסייע להם במצור, או שלא יחשב במספרם.

(3) לדעת ר' מאיר אסור משום דסתמן מזבלין שם ויבול לעבודת כוכבים. וכתבו התוס' בתירוץ אחד, דאף לר' מאיר אינו סתמא, ודווקא היכא דמזבלין אסור. ולדעת רבנן אסור אף במקום שאינן מזבלין משום מושב ליצים. ואם עבר ונשא ונתן עמם, לרש"י הוא פלוגתת ר' מאיר ורבנן, דלר' מאיר דודאי מזבלין שם, מעותיו אסורות, ולרבנן הוא רק חשד בעלמא, ומעותיו מותרות. ולתוס' אף לר' מאיר מעותיו אסורות רק בגוונא דידוע דמזבלין שם, ולרבנן לעולם הוא רק חשד ומעותיו מותרות. ואי נמי כתבו התוס', דלרבנן גופייהו, היכא דמזבלין שם, מעותיו אסורות.

(3) הקשו דכיון שלא הלך ודאי דלא עמד ולא ישב. וביארו, דאם הלך סופו אף לעמוד ולהתעכב ביניהם מעט, ואם עמד, סופו אף לישב ואם ישב סופו להתלוצץ.

(4) באים עליו יסורים, ומתמעטים מזונותיו, ויורש גיהנם, וגורם כליה לעולם.

ג. (1) הוקשה לגמ', וכי אשרי איש ולא אשרי אשה. ודווקא הכא דכתיב "איש" קשיא לך, אבל אקרא ד"אשרי האיש" כיוון דקתני "האיש" איכא למימר דאיש הידוע קאי ולא למיעוטי אשה. ודרשו דאשרי מי שעושה תשובה בעודו בכוחו כאיש, ואשרי מי שמתגבר על יצרו כגיבור כאיש. ומאי דכתיב "במצוותיו חפץ מאוד" היינו במצוותיו ולא בשכר מצוותיו, דעושה על מנת שלא לקבל פרס. וכתבו התוס' דהיינו לאפוקי תוהא אם לא יבוא לו השכר.

(2) דרשינן לה דאין אדם לומד אלא במה שהוא חפץ, וכן אלא במקום שהוא חפץ, וכן דמי שעוסק בתורת ה', ה' עושה לו חפצו.

(3) אמרינן דקודם ילמד מרבו עד שתהא גירסת התלמוד ופירושה שגורה על לשוננו, ורק אחר כך יהגה לדמות מילתא למילתא להקשות ולתרוץ. אבל אם יעשה כן מעיקרא יבטל, דהרב לא יהיה מצוי לו בכל שעה ללמדו. וכן אמרינן דלעולם יגרוס ואף שאינו מבין כל צרכו, ואף משכח תלמודו. ואמרינן דלעולם ילמד אדם מעט מעט ויחזור ולא ילמד חבילות, דאם ילמד חבילות אינו יכול לחזור לימודו, ומשכח תלמודו ומקצר ימיו. וכן אמרינן דאחד דגירסת רבו שגורה לו היטב, ילך ללמוד סברא וחריפות אף מרב אחר.

ד. (1) דרשו שישלש ימיו שליש במקרא שליש במשנה ושליש בתלמוד, ולרש"י היינו לימות השבוע, והתוס' ביארו דהוא בכל יום דילמד מקרא משנה ותלמוד. וכתבו התוס', דלדידן דלומדים תלמוד בבלי דבלול ממקרא משנה ותלמוד, סגי בהא.

(2) רש"י פירש דהיינו הקובע עיתים לתורה. ועוד פירש, דהוא המקיים מה שכתוב בתורה. ונאמר עליו "ועלהו לא יבול". ואם אינו מקיים מה שלמד, בין התלמיד ובין הרב נענשים, משום דאסור ללמד לתלמיד שאינו הגון. והתוס' פירשו דאשר פריו קאי על המגיע להוראה ומורה. [ולדבריהם, מה דכתיב "ואם לא" היינו מי שמורה או מלמד אף שלא הגיע להוראה וללימוד, עליהם אומר הכתוב "לא כן הרשעים וגו'". ועיין בפירוש הר"ח].

(3) כתיב בתורה "למען תשכילו את כל אשר תעשון". וכתוב בנביאים "כי אז תצליח את דרכך ואז תשכיל". וכתוב בכתובים "וכל אשר יעשה יצליח".

(4) מבואר בסוגיין דפשיטא דשכר משמשי עבודה זרה מותר, דהא כל שלא עבדו בו אינו נאסר. וכן הדין בעבודה זרה עצמה של גוי, למאן דאמר דאינה נאסרת רק משעת עבודה. ואף למאן דאמר דנאסרת מיד, מכל מקום אי נימא דישנה לשכירות מתחילה עוד סוף, איכא למימר דרק במכוש האחרון דנשלם שם העבודה זרה איכא איסור, והוא הרי פחות משהו פרוטה, ואינו נכלל בשאר התשלום שמשלם לו הגוי, ושרי להנות מכל המעות. והוכיחו מהכא דגם לענין קידושין, המקדש בשכר עשיית שירין ונזמין אינה מקודשת משום דישנה לשכירות מתחילה ועד סוף והוי מלוה ואינה מקודשת במלוה.

ה. (1) דרשינן דאין ליתן לגויים חניה בקרקע, והיינו דאסור למכור להם במחור. וכן אסור ליתן להם חן לומר כמה נאה גוי פלוני, וכן אסור ליתן להם מתנות חינם. ונוהג בכל הגויים, ואף דקרא איירי דווקא בז' עממין, היינו משום דלענין שאר הדברים יש הכרח מיניה וביה דנוהג רק בהן, או דאיכא סברא לומר דנוהג רק בהם משום דאדוקין טפי בעבודת כוכבים, אבל לענין לא תחנם אין סברא לאסור רק בהם.

(2) לדעת ר' מאיר שרי למכור וליתן בין לגוי ובין לגר, ודרשינן הקרא "לגר אשר בשעריך תתנה ואכלה או מכור" "תננה ואכלה או מכור לנכרי". ולר' יהודה כיון דכתיב "או" לחלק, דרשינן לקרא ככתבו, דלגוי שרי רק מכירה, דאסור ליתן לו מתנה, ולגר שרי מתנה. ולא דמי למקראות דאין להם הכרע, דהתם יש חילוק משמעויות לאותה תיבה, אבל הכא נדרש באותו משמעות גם לפניו וגם לאחריו, וכולי עלמא מודו דיש לדורשו בין לפניו ובין לאחריו, ורק נחלקו אי "או" אתי לחלק אי לאו. והיכא דבא גר וגוי לפניו יש להקדים את הגר, ולר' מאיר יליף לה מדכתיב "או", ולר' יהודה יליף לה מדכתיב "גר ותושב וחי עמך".

3) מפני דרכי שלום, או היכא דהגוי מכירו ויחזיק לו טובה, כולי עלמא מודו דשרי. והיכא דעומד למות ורק אם יתן לו המתנה יחיה, אסור ליתן המתנה, דהא הגויים אין מעלין אותן מן הבור.

4) אמרינן דראה גויה אחת נאה ביותר ואמר "מה רבו מעשיך ה'", ומוכיחין מהאי מעשה, דאף דאסור ליתן להם חן, מכל מקום יש להודות להקב"ה על יופיה כדרך שמודים על גמל נאה וסוס נאה.

ו. 1) ילפינן דלא יסתכל באשה נאה או באשת איש ואפילו מכוערת, וכן שלא ירהר ביום ויבוא לידי טומאה בלילה. וכן אמרינן דאין להתכל בבגדי צבעונין של אשה המכירה שכבר לבשתם פעם, ואפילו תלויים על הכותל, משם דמביאו לידי הרהור. [אמנם למסקנא אין ראייה דרך אם לבשתן כבר איכא איסור]. וכן אין להתכל בבגדי חיים הנוקקין זה לזה, מלבד היכא דבעבידיה טריד.

2) תורה מביאה לידי זהירות והיינו בשעת המעשה, וזהירות מביאה לידי זריזות קודם למעשה, וזריזות מביאה לידי נקיית מחטא, ונקיית מחטא לידי פרישות אף מדברים המותרים, ופרישות מביאה לידי טהרה דיותר לכן מנקיות, וטהרה לידי ענוה, וענוה לידי יראת חטא, ויראת חטא לידי קדושה, וקדושה לידי חסידות, וחסידות לידי רוח הקודש, ורוח הקודש לידי תחית המתים. וחסידות גדולה מהכל, דהא כתיב "או דברת בחזון לנביאיך". ולדעת ריב"ל, ענוה גדולה מן הכל, דהא כתיב "לבשר ענוים", דפשיטא דלבשרת הגאולה תולה הוא בגדולים ביותר.

3) ר' יהודה סבר דמהני למכור מחובר על מנת שיקצצנו, ואשמועינן באילן דאין לו סבה להשהותו, ואשמועינן בשחת אף דכל דמשהי לה משבח, ואפילו הכי לא חיישינן שמא ישהה אותו. [ונקט נמי גוונא דקמה לרבותא דר' מאיר, דאף דאם לא יקצרנה תפסד, אפילו הכי חיישינן ולא ימכור לו אלא קצוץ].

4) איבעיא לן בבהמה טהורה שסתמה אינה עומדת לשחיטה, כשוורים לרשב"ם, או עגלים לכולי עלמא, האם בגוונא שהתנה עמו בפירוש על מנת שישחטנה, דינו כמחובר דלר' יהודה שרי, או דכיון דאינו ברשות הישראל כמחובר, טפי חיישינן שלא ישחטנה. ופשיטא מברייתא דאף בהא שרי לר' יהודה.

ז. 1) מכירה בארץ ישראל אסורה משום לא תחנם, וכן בסוריא אליבא דר' מאיר דכיבוש יחיד שמיה כיבוש, אבל בחוץ לארץ כולי עלמא מודו דשרי. ולדעת ר' מאיר כיבוש יחיד לאו שמיה כיבוש, ואף בסוריא שרי למכור. ולענין שכירות, לר' מאיר אסור אף להשכיר בארץ ישראל גזירה אטו מכירה, אבל בסוריא לא גזרו. ולדעת ר' יוסי אף בארץ ישראל לא גזרו על שכירות.

2) בארץ ישראל ובסוריא אליבא דר' מאיר דכיבוש יחיד שמיה כיבוש, אסור למכור מדינא, ואף להשכיר אסור משום דאיכא ביה נמי משום הפקעת קדושת הארץ. אבל בחוץ לארץ התיירו להשכיר ולא למכור גזירה אטו סוריא וארץ ישראל. ולר' יוסי, דווקא בארץ ישראל אסור בין מכירה ובין שכירות משום דאית ביה תרתיה, ובסוריא גזרו רק על המכירה אטו ארץ ישראל, ובחוץ לארץ שרי אפילו מכירה.

3) אין המשכיר חייב במזוזה, וכתב רש"י דהוא מדכתיב "ביתך" ודרשינן דרך ביאתך. ומדינא אף השוכר אינו חייב במזוזה, משום דכתיב "ביתך", ורק לאחר ל' יום בחוץ לארץ, או מיד בארץ ישראל, חייב מדרבנן משום דנראית כשלו.

4) אמרינן בסוגיין דאף היכא דשרי להשכיר לגוי, אסור להשכיר לו לבית דירה, משום דמכניס לשם עבודת כוכבים. ומכל מקום בית התבן ובית האוצרות שרי. ונאמרו בתוס' ב' אופנים, או דכל האיסור הוא רק דרך קבע, ומשום הכי שרי התבן, או דכל האיסור בביתך שהוא מיועד לדירה. ודעת ר"ח כהן על פי הירושלמי דבחוץ לארץ לא נוהג איסור זה, והיינו משום דכתיב "ביתך" וחוץ לארץ לאו ביתך הוא. והתוס' הסיקו דמדין תורה דווקא היכא דאף הישראל דר באותו בית איכא איסור, ורבנן אסרו בכל גוונא, מלבד בית התבן שאינו עשוי לדירה, וכן בחוץ לארץ לא אסרו.

ח. 1) מבואר במתניתין דאין להשכיר מרחץ לגוי, משום דעובד בו אף בשבת, וכיון דשמו של הישראל עליו, נראה כעובד עבודו בשבת. אבל לכותי אף דעובד בחול המועד, שרי, משום דאף לדין שרי להחם המרחץ בחול המועד. ומכל מקום לענין שדה שרי ולא חיישינן לשמו עליו, משום דהדרך ליתן שדה באריסות ויאמרו באריסותיה קעביד, ומה שהתיירו ליתן שדה לגוי, הוא רק באופן שיתנה עמו לא לעשות בשבת, והגוי ציית. אבל כותי דלא ציית, אסור להשכיר לו שדה.

2) כתבו התוס', דבימי אבלו קיימא לן דלא אמרינן באריסותיה קעביד, ושרי רק חוץ לתחום במקום שאינו קרוב לעיר, ובשבתות וימים טובים דלא שכיחי עוברים ושבים שיראו מעשיו, וכן שרי לעשות לו מלאכה בתלוש בביתו.

3) דעת ר"ת דשרי, דקל וחומר הוא מאריסות, דהא הכא אינו נהנה מעבודת יום השבת. אמנם ר' יצחק לא הסכים לדבריו, דשאני בית דאין הדרך ליתן בקבלנות אלא בשכיר יום, ויאמרו דעובד עבודו בשבת. ובשם הר"ם כתבו התוס', דדוקא אריסות דנוטל מגוף הקרקע שרי, דחשיב כשותף, אבל בית בקבלנות שנוטל רק שכר, מחזי כשכיר יום ואסור. וכתבו התוס' דלענין ריחים, אם נוטל מעות, אסור דמחזי כשכיר יום. אבל אם נוטל קמח בשכרו, מחזי כשותף ושרי.

ט. 1) ביארו התוס' דאחר דאמר רשב"א דדוקא לכותי אסור להשכיר שדה, אמאי הוצרך התנא לומר משום דנקראת על שמו, תיפוק ליה דכותים גרים אמת לשיטתו, ומצוים אנו על לפני עוור ואין להשכיר לו שדה מפני שמכשילו בעבודה בחול המועד. וכתבו התוס' דמוכח מהכא דאיכא לפני עוור אף דרבנן, דהא מלאכת חול המועד היא רק דרבנן אליבא דר"ת.

2) לכתחילה יש להם להתנות מעיקרא שהישראל יעבוד בימות החול, והגוי יעבוד בשבת, דבכהאי גוונא הישראל אינו אריס כלל בשבת, אבל אם לא יתנו, מעיקרא העבודה מוטלת על שניהם בשוה, ואם יעבוד הגוי בשבת, וכןגדו יעבוד הישראל בימות החול, חשיב דהגוי שלוחו לעבוד בשבת. והיכא דלא התנו, ואף לבסוף לא באו לחשבון אלא בסתמא נוטל הישראל עבוד ימות החול והגוי עבור שבת, הוי בעיא בגמ', ולא איפשטא. ודעת ר"י, דהני מילי שדה דיש שבח בקרקע מחמת עבודת הגוי בשבת, אבל תנור או מרחץ דאין כלל שבח בהם מחמת עבודת הגוי בשבת, שרי אפילו לא התנו מעיקרא. ודעת ר"ת דאין לחלק, דמכל מקום נראה הוא כשוכר שיעבוד בשבת, ודעת הר"ר אלחנן, דאף אם יתנה עמו להדיא לא יחייב, כיון דכל התנור של ישראל, והוי כשוכר שיעבוד בשבת. ומסקנת התוס' דאם לקח התנור במשכון שרי, כיון שאין התנור של הישראל, אלא לוקח שכרו מדין ריבית.

3) אף אם לא התנו מעיקרא מותר לישראל לומר לגוי שיעבוד בשני הערלה ויטול הפירות לעצמו, והישראל יעבוד לאחר שני הערלה ויטול כל הפירות, משום דשרי לעבוד בפירות ערלה, ושרי נמי לשלוח הגוי שיעבוד בפירות הערלה, ולא חשיב נהנה מדמי ערלה, כיון דכן הוא המשפט דשנה שעובד אוכל פירותיה.

4) במתניתין מבואר דאסור משום דחשודין על הרביעה. וכתבו התוס' דאנן קיימא לן כר' פדת דחשש רביעה הוא פלוגתא דרבנן ור' אליעזר, וקיימא לן כרבנן דאין חוששין לרביעה ושרי לייחדן.

י. (1) הגמ' הקשתה מברייתא דקתני בה דשרי לקנות בהמה מן הגוי לצורך קרבן, ואי חשודין על הרביעה, אמאי שרי הא יש לחוש שמא הגוי רבעה. ותירצו, דאת שלו אינו רובע, דאם היא נקיבה ירא שתייעקר, ואם הוא זכר ירא שמא יוכחש בשרו, ואף בגויה אין לחוש שמא הרביעה הזכר עליה, דיראה שמא יסרך אחריה ויבינו בדבר. והגמ' לא תירצה כדלעיל דתליא במנהג המקומות, או משום דמהפוסקים מוכח דשרי כל בהמה אף באלו החשודין על הרביעה, או משום דסלקא דעתין דלענין לקנות מהן אכתי יש לחוש שמא רבעה ועתה בא למוכרה.

(2) מוקצה היינו המיוחד לעבודת כוכבים. וביארו התוס' דאיירי באופן שמסרו כבר לכומרים והאכילוה כרשיני עבודת כוכבים, אבל בלאו הכי אין לחוש, דהא אין יחוד לעבודה זרה. ואסור הוא לקרבן כדכתיב "מן הצאן" לאפוקי מוקצה. והבא לקנות בהמה מגוי אין לחוש, משום דאין דרכן בכך, ואף במקום שדרכן לכך, אם איתא שהקצהו, לא היה מוכרו.

(3) אסור לייחד אף אצל נקבות, משום דעובדי כוכבים מצוים אצל נשות חבריהן, וכשלא ימצאנה יבוא על הבהמה. אי נמי, דאף אם ימצאנה, מכל מקום חביבה עליהם בהמותיהן של ישראל יותר מנשותיהן. ואמרינן נמי דהגויים חשוידים על רביעת עופות, ואף עופות אסור לייחד עמם.

יא. (1) אם נכבשה על ידי ממון, מותרת לבעלה אף כהן, דירא לבוא עליה משום דאינו רוצה להפסיד מעותיו. ואם נכבשה מחמת נפשות, אסורה לבעלה. וכתב רש"י דחיישינן שמא נתרצתה להם, אי נמי באשת כהן איירי דאסורה אף באונס. ורצו להוכיח מדין זה דאף דלכתחילה אסור להתייחד עם הגוי, מכל מקום כל שנתייחדה אינה אסורה לבעלה. ודחו דאינה ראייה, דשאני הכא דנכבשה על ידי ממון ויש לו סבה לא לאונסה. ולענין יחוד בלא כבישה, כתבו התוס' דמותרת לבעלה וכרבינא, ומאי דדחו דרק על ידי נפשות שרי לדחויא בעלמא הוא, אי נמי, דרק היכא דמסורה בידים יש לחוש.

(2) לדעת רבנן שרי לקנות מהן, ולדעת ר' אליעזר אסור. ורצו לומר דנחלקו האם יש לחוש שמא הניח עליה עודה של שקין, ודחו דמשום הגנה פורתא לא יפסיד מעות טובא. וכן העלו לומר דנחלקו האם יש דרשינן לקרא ד"ויקחו איליך" דרק מישראל אפשר ללוקחה, ודחו, דהא ר' אליעזר אף בשאר קרבנו פסל, ואף דלא כתיב בהם ויקחו. ומסקינן דנחלקו האם חיישינן לרביעה אי לאו, דרבנן כלל לא חששו לרביעה, ומשום הכי שרי, ור' אליעזר חייש לרביעה. וכתבו התוס' דאינו סותר להא דשנינו דעכו"ם חס על בהמתו, משום דכיון דידוע דודאי ימכרנה לישראל, ויצרו תוקפו, סבור הוא לבוא עליה ואינו חושש שיוודע הדבר.

יב. (1) מסקינן דכולי עלמא מודו דרובע ונרבע פסול אף בפרה, או משום דפרה קדושה קדושת מזבח, או דקרי לה רחמנא "חטאת", או משום דכיון דמום פוסל בה, אף דבר ערוה ועבודת כוכבים שנקראים השחתה פוסלים בה, שנאמר "כי משחתם בהם מום במ". (2) יוצא דופן פסול לקרבן, וילפינן לה מדכתיב "כי יולד". ואף ר' שמעון דאמר יוצא דופן ולד מעליא, הני מילי לענין טומאת לידה דאיכא יתורא, אבל לענין קרבן דליכא יתורא מודה דפסול. ולענין פרה אדומה, לרבנן פסולה, ור' שמעון מכשיר. ולרש"י טעמא דרבנן משום דפרה קדושה קדושת מזבח, וכל הפוסל בקרבן פוסל אף בה. ור' שמעון סבר דפרה קדושה קדושת בדיק הבית, ומכל מקום לענין רביעה מודה דילפינן ממום. ולתוס', כולי עלמא מודו דפרה קדושה קדושת בדיק הבית, ורבנן דרשו מ"חטאת" דכל הפוסל בקרבן פוסל אף בה, ור' שמעון לא דרש "חטאת", ורק לענין רביעה פסל כדרך דמום פוסל בה.

(3) לדעת ר' אליעזר אליבא דשילא אסור לקחת מהם אף לתרומת המשכן, כיון דכתיב "ויקחו לי תרומה". אמנם לענין אבני שוהם דאפוד, נחלקו רש"י ותוס', דלרש"י אף דלא כתיב "ואבני שוהם", מכל מקום כתיב בתר הכי "ואבני מילואים" והדר ערביה לכוליה, וכן דעת הר"ח בתוס'. והתוס' סברו דאבני שוהם אינו בכלל, ושפיר שרי לקחת מן הגויים, ורק לענין אבני חושן בעינן מישראל. (4) לרש"י ביקשו ממנו אבני שוהם לאפוד, והמפתחות היו מונחות תחת מראשותיו של אביו, ולא רצה לצערו ולהקיצו. ולתוס', ביקשו ממנו אבני חושן. ומעשה זה היה בזמן בית שני, דהא שנינו דלשנה אחרת נולדה לו פרה אדומה בעדרו וביקש מהחכמים בשכרה כל מה שהפסיד מחמת שלא הקיץ את אביו, ובזמן בית ראשון, הא לא עשו פרה אדומה. ורצו להוכיח מהאי מעשה, דאף ר' אליעזר מודה דלא דרשינן "ויקחו לי" למעט עכו"ם. ודחו, דקנאום על ידי סרסור ישראל דקנאם קודם לצורך עצמו.

יג. (1) אי נימא דבענין לקיחה מישראל, צריך לומר דלקחו על ידי סרסור, ומשום החשש דרביעה, צריך לומר דשמרו עליה משעה שנוצרה, וכן שמרו אף על אמה, דהא כל הפסולים לקרבן ולדותיהן נמי פסולין. אבל לאם אמה מבואר בסוגיין דכולי האי לא חיישינן. (2) לדעת רבנן אף ולדותיהן אסורות, משום דבזיא מילתא, ולדעת ר' אליעזר ולדותיהן מותרות. ולרבא איירי דווקא כשנרבעו בעודם קדושים, אבל בעודם חולין, ליכא בזיא מילתא וכולי עלמא מודו דשרו. ולדעת רב הונא בר חנינא, אדרבה, פלוגתתם היא כשנרבעו בעודם חולין, אבל בעודם קדושים, כולי עלמא מודו דבזיא מילתא. וכתבו התוס' דהני מילי בשאר פסולין, אבל בפסול אתנן, רק היא אסורה ולדותיה מותרות. ועוד כתבו התוס', דאף למאן דאמר זה וזה גורם, אין לחוש לפסול האב, משום דאינו ניכר וליכא בזיא מילתא.

(3) חברויה דר' אליעזר הוכיחו מדכתיב "כל צאן קידר יקבצו לך", וקידר היינו ישמעאל, וחזינן דאף מהחשוידים על הרביעה שרי לקבל קרבן. ודחו, דלאו ראייה היא, דלעתיד לבוא כולם יהיו גרים גרורים, ולא רק יפרשו מעבודת כוכבים, אלא יקיימו כל המצוות, כדכתיב "לעבדו שכם אחד".

יד. (1) אי נימא דפרשה זו לפני מתן תורה היתה, איכא למימר דמשל עצמו נטל, וקודם מתן תורה אין איסור ברובע. אבל אי נימא דרק אחר מתן תורה נאמרה זו הפרשה, אליבא דר' אליעזר דחשש לרביעה, צריך לומר דלקחם מישראל. [ולר' יוחנן איכא למימר דהיו פחותות מג' שנים, ובכהאי גוונא אין לחוש לרביעה. אמנם אינו אליבא דר' אליעזר וכדלקמן]. ומכל מקום המשך הפרשה דכתיב דמשה אמר ליתרו "והודעתני את חוקי וגו'", על כרחך דאחר מתן תורה היתה, דהא קודם מתן תורה מאי חוקים איכא.

(2) לדעת רבנן הוא משום דלעולם אין לחוש לרביעה, ולדעת ר' אליעזר צריך לומר דהוראת שעה היתה. ואף לר' יוחנן צריך לומר דהוראת שעה היתה, דהא כיון דהיו להם בנים וכמבואר בקרא, על כרחך דהיו בנות ג', ובבנות ג' אף לדבריו יש לחוש לרביעה.

(3) לענין קרבן שרי לקבל מהם רק פחות מבנות ג', דבכהאי גוונא ודאי נעקרת וחס עליה. וכתבו התוס' דמכל מקום מר' אליעזר מוכח דאף פחות מג' יש לחוש, דהא חשש אף בפרה אף דהיא רק בת ב' שנים. ולענין להעמידה בפונדק ודאי דאסור דהא אינו ירא.

(4) בעז בת שנתה ודאי לכהן משום דאינה יולדת פחות מבת שנה. ובחמור ופרה שאינם יולדות פחות מג' שנים, אם קנאה פחות מג' שנים וודאי לכהן, ובטפי מהכי הוא ספק, ויפריש הבכור וירעה עד שיסתאב, דהא לקרבן אינו ראוי מחמת הספק, ויאכלנו במומו, ואינו חייב ליתנו לכהן, דהא הוא ממון שאין לו תובעין. ובפטר חמור, מפריש עליו טלה להתירו בהנאה, והחמור והטלה שלו דהוי ממון שאין לו תובעין.